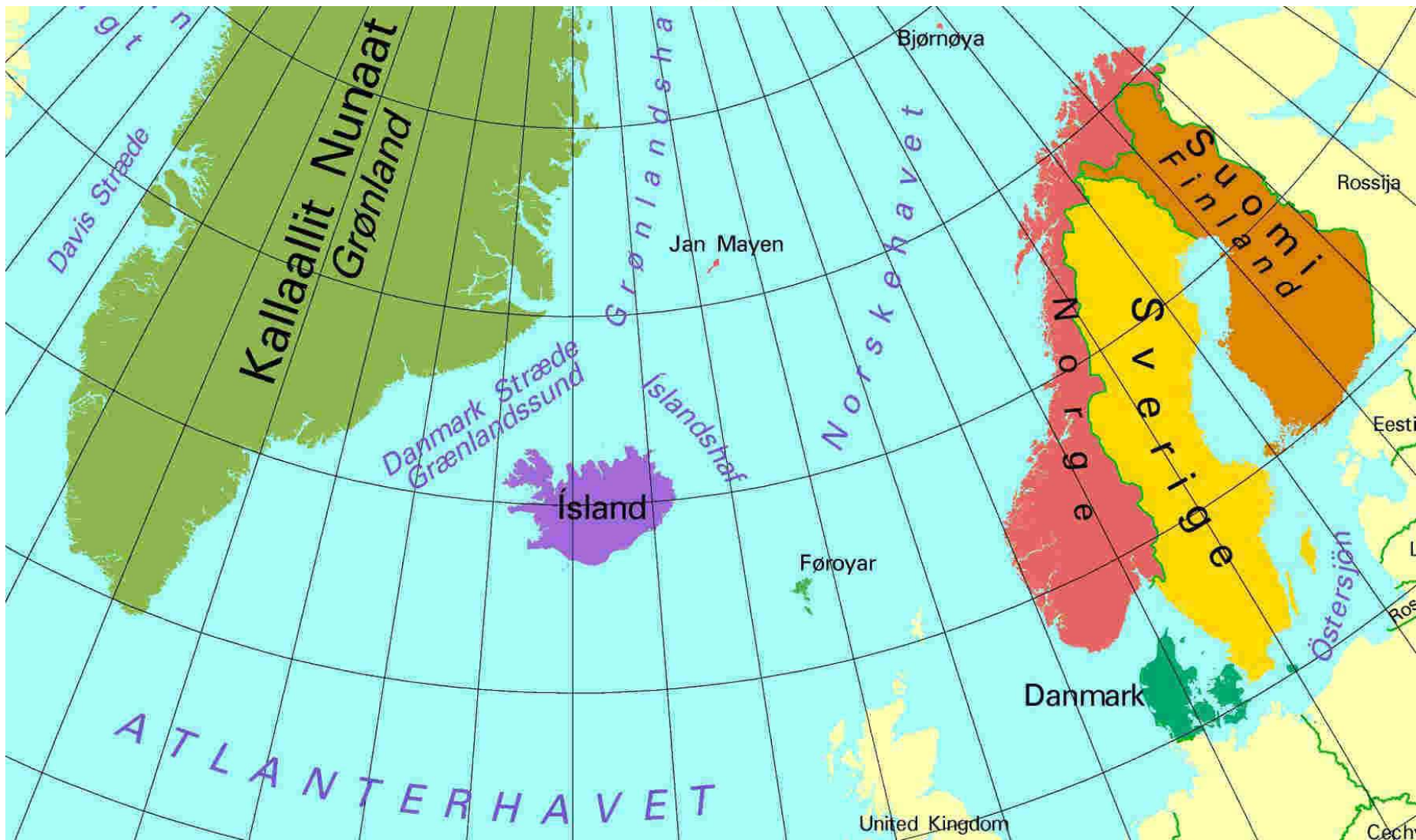

Nordisk nabosprog

Møde på Schæffergården 4.-5.
februar 2016

Pórhildur Oddsdóttir og Brynhildur Anna Ragnarsdóttir

Fakta 1

- Dansk er **obligatorisk** skolefag i Vestnorden
- De eneste lande udover Danmark, der har dansk på skoleskemaet
- Dansk som skolefag i Vestnorden er **aldrig** blevet undersøgt
- I Færøerne har man dansk fra 3. klasse, der bruger man danske materialer
- I Island har man dansk fra 5./6. klasse og bruger materialer, der fokuserer på dansk som fremmedsprog
- I Grønland har man dansk fra skolestart – **tosproget** materiale, parallelle tekster både på dansk og grønlandsk

Fakta 2

- Engelsk er første fremmedsprog i alle disse lande
- Grønlandsk er skolesprog i grundskolen i Grønland, men dansk er skolesprog i gymnasiet
- Dansk er tilvalgsfag i ungdomsuddannelserne i Færøerne
- Internetforbindelse i grundskoler: fremragende i Island og Færøerne og slet ikke god i Grønland
- Dansk i Færøerne, Grønland og Island er deres transitbillet til Norden
- Norden anses som et studie- og arbejdsmarked for unge i Vest-Norden
- På universiteterne i Norden er det i det seneste årti gået tilbage med undervisning i de nordiske sprog

Nabosprog

- "SPROG som er sproghistorisk nærtbeslægtet med et givet sprog fx svensk i forhold til dansk" (DDO.dk)
 - *De tre skandinaviske språken omtales som grannspråk även om termen delvis blir något missvisande för västnorden och Finland. Lars-Olof Delsing och Katrina Lundin Åkesson*
- Færøsk er nabosprog til Islandske på samme måde som **dansk er til norsk**
- Nordiske sprog kan i Island og Færøerne være nabosprog på grund af sprogenes beslægtethed, især **skriftsprog**
- De nordiske sprog kan i Vestnorden anses som fremmedsprog på grund af **udtale** i Island og Færøerne - og på grund af **sprogets oprindelse** i Grønland.

ORD I NORD

	íslenska	føroysk	dansk	norsk	svenska	kalaallisut
Ord som ligner	haust	heyst	efterår	høst/ haust	höst	ukiaq
	gleraugu	brillur	briller	briller	glasögon	isarussat
	egg	egg	æg	egg	ägg	mannik
	sól	sól	sol	sol	sol	seqineq
Forskellige ord	gos	sodavand	sodavand	brus	läsk	sodavandi
	tölva	telda	computer	datamaskin	dator	compureri
	seðlaveski	mappa	tegnebog	lommebok	plånbok	aningaasivik
	heppni	heppni/ eydna	held	flaks	tur	iluanaarneq

Projektet: Dansk - 1 - 2- 3

- Dansk-1-2-3 er et samarbejds- og forskningsprojekt med de formål
 - at fastslå nordisk sprogforståelse som en del af multilingual realitet med en kraftig tendens til engelsk dominans
 - at undersøge i fællesskab dansk i grundskoler i Island, Færøerne, Grønland og andetsprogs miljøer i Danmark, som
 - a) et fag i skolen, b) et instrument undervisningen, c) til kommunikation i og uden for skolen.
- Projektet benytter sig af
 - on-line undersøgelser blandt unge og deres lærere
 - seminarer med følge- og fokusgrupper
 - præsentationer til konferencer og skriftlig dokumentation og via hjemmeside

„Ingen ambitioner for at faglærere underviser i dansk“

- Fire grupper af lærere, der underviser i dansk
 - klasselærer uden dansk
 - klasselærer, der har boet i Danmark, gift med en dansker, eller har danske forfædre
 - klasselærer, som har 40 ETCS i dansk
 - faglærer i dansk med BA i dansk som hovedfag (120) eller alenefag (180), M-pæd/MA Samme materialer – samme efteruddannelsesstilbud.

Íslandske læreres ønsker om faglig udvikling

Professionel kompetenceudvikling

Formel uddannelse i dansk

- Mulighed for at udvikle dansk sproglig viden
- Kurser om sproget og sprogbrug
- Mulighed for at kunne bruge voksensproget i større omfang
- Træning af talefærdighed

Kurser, seminarer og konferencer

- Kurser, udefineret indhold (7)
- Seminarer, hvor de lærer om nye emner og nye undervisningsmetoder – ikke kun at lære at bruge iPad

Islandske læreres ønsker på elevernes vegne:

- **Selvtillid og motivation**

- At de ikke bliver nervøse eller bange, hvis de ikke forstår sproget, når de bliver tiltalt på dansk
- At de kan bruge de midler, de har til rådighed for videreudvikling af deres kompetencer
- At de kan bruge deres eksisterende kompetencer i en ny sammenhæng
- At de er motiverede for at deltage i det nordiske, fx bo, studere, arbejde
- At de har selvtillid nok til at bruge målsproget
- At eleverne er åbne for målsprogets muligheder og ikke giver op

- **Kommunikation**

- At de kan kommunikere
- At de kan bede om hvad de har brug for
- At de kan fortælle om sig selv
- At de kan bede andre om at tale tydeligt og omformulere, hvis de ikke forstår
- At bruge målsproget når de rejser rundt i Norden
- At eleverne har tilstrækkelige kompetencer i de fire færdigheder til brug i dagligdagen

Elevernes motivation til dansk

- 30,0%
 - 62,9%
 - 70,5%
 - 76,0%
 - 76,8%
 - 78,2%
- har personlig relation til Danmark
 - er positivt indstillet for dansk som fag
 - mener de har gavn af at kunne dansk i fremtiden
 - mener at dansk kan være gavnligt når man skal arbejde i Danmark eller det øvrige Norden
 - ved, at når man kan dansk kan man også tale med folk i Norge, Sverige, Finland, Færøerne
 - har gavn af at kunne dansk når man skal studere i Danmark eller Norden

Resumé

- Både de færøske og de islandske børn synes, det er godt at have dansk på skoleskemaet
- De færøske børn har dansk to år længere end de islandske
- Et mindretal af de islandske og de færøske børn har boet i Danmark eller Norden
- De unge i begge lande er interesserede i at udveksle og samarbejde med unge fra det øvrige Norden
- De færøske unge oplyser, at de ofte behøver at bruge dansk i deres dagligdag, hvad der ikke er tilfældet blandt de islandske
- Majoriteten af færøske unge mener i deres selvevaluering, at de har nemt ved at kommunikere med danskere og andre nordboere (sproglig kontekst)

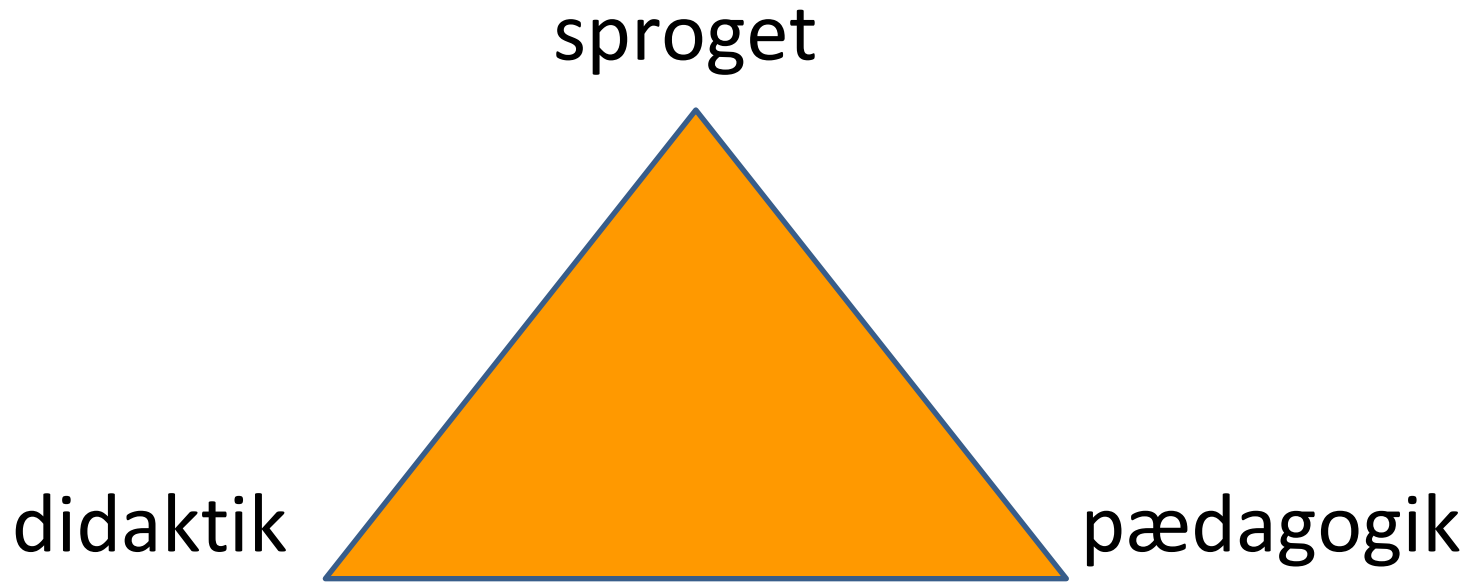
En nordisk læreruddannelse: Et eksklusivt nordisk uddannelsesstilbud for studerende i hele Norden?

- Omrejsende studerende? 120 ECTS
- De studerende deltager skiftevis i kurser i de nordiske lande, hvor der lægges vægt på forståelse, mundtlig kommunikation og kulturelle ligheder og forskelle
- Før og efterfølgende MOOC kurser efter ophold i landene, hvor der lægges vægt på didaktiske spørgsmål, massiv skriftlig fremstilling og opfølgning af mundlig fremstilling og forståelse ved brug af internettelefon.

Viktigt at læremidler reflekterer læseplanens kompetencebeskrivelser

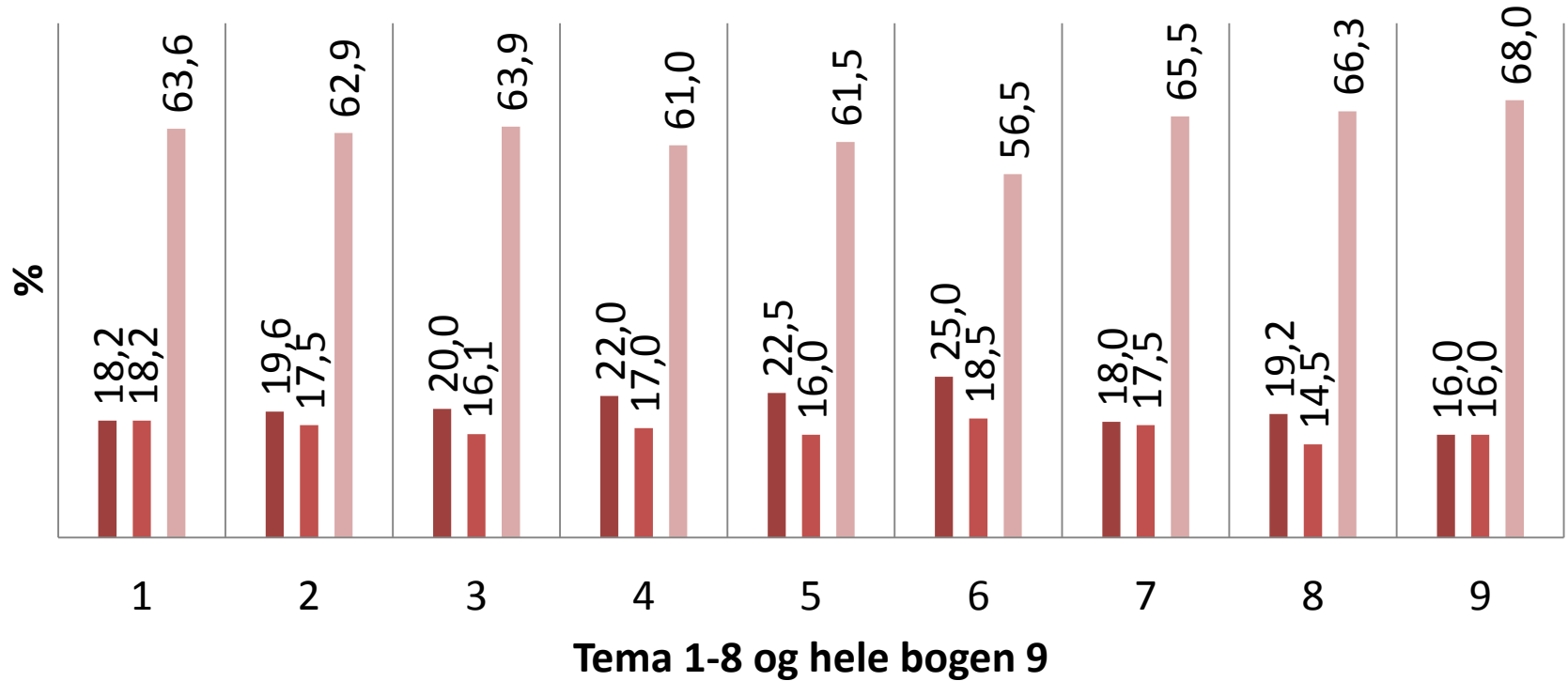

Hele SMIL (2013)

SMIL - ordforråd - frekvens

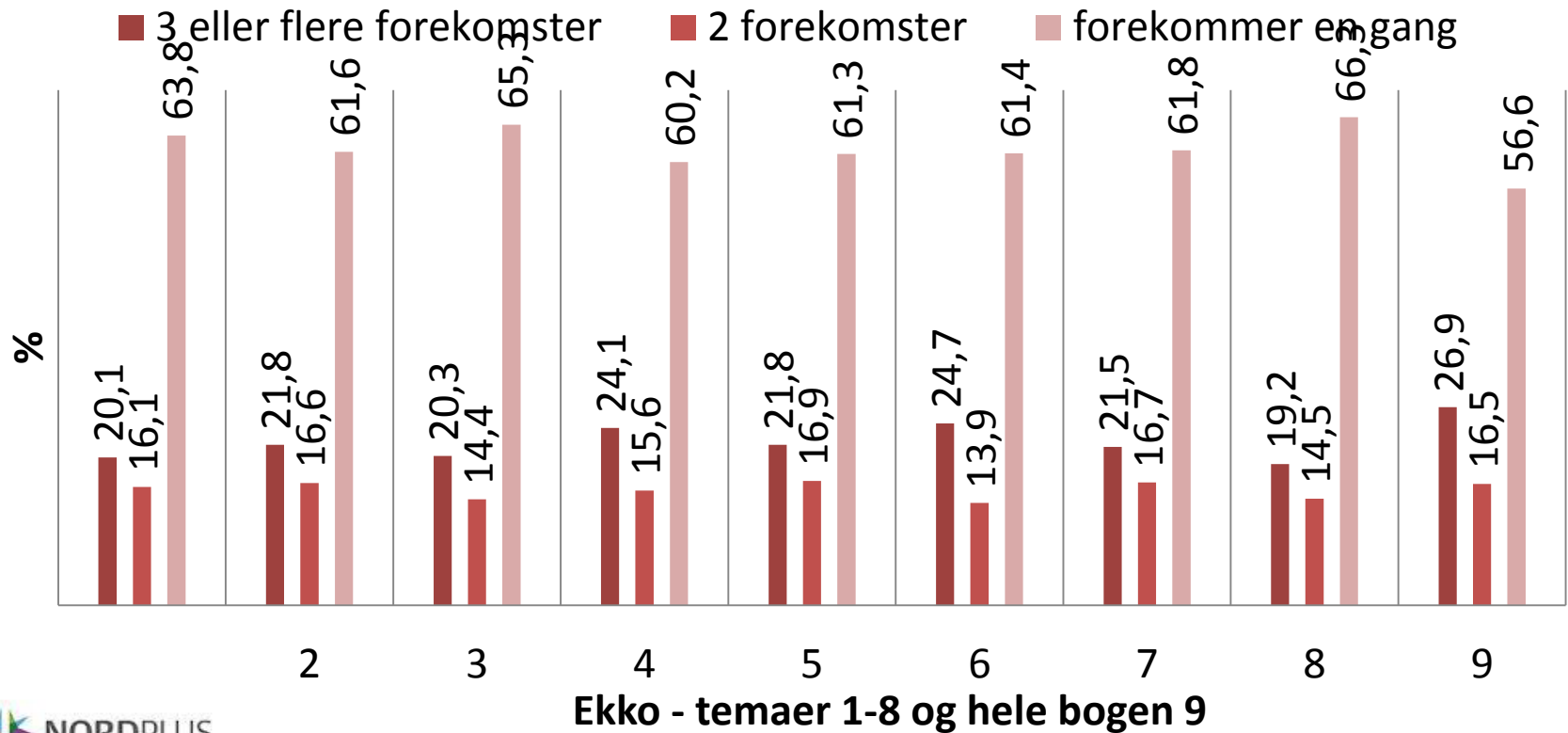
■ Tre og flere forekomster ■ To forekomster ■ Én forekomst

Hele EKKO (2013)

Ekko - ordforråd - frekvens

Kompetenceudvikling i dag

Smagsprøve af videreuddannelse

- Seminarer med én forelæser og diskussion
- Workshops hvor lærere deler erfaringer
- En-dags kurser
- Inspirationsmøder af 2,5 timers varighed
-

Planlagt af

- Foreningen for islandske dansklærere
- Det undervisningsvidenskabelige fakultet
- (dansk-islandsk samarbejdsprojekt)
- Danske rejselærere

Fokus på
Aktiviteter, arbejds-
og organisations-
former
Opgaver der virker
Apps for iPads
Socialt samvær

Langsom fornyelse af dansklærere

Ifølge dansklærerforeningens medlemstal:

- Over 30 medlemmer går snart på pension

Ifølge universitetets (IU) register 18. november 2015:

- 3 studerende med dansk som undervisningsfag i grundskolen - med 80 ECTS i dansk (ud af i alt 300 ECTS)
- En studerende med BA-eksamen læser til gymnasielærer i dansk
- 9 studerende læser til B.Ed. med dansk som undervisningsfag, hvor de tager 40 ECTS i dansk
- 11 studerende på 1. år i basisuddannelsen til grundskolelærer, har valgt *fremmedsprog*, men ikke afgjort om det bliver engelsk eller dansk

Centrale prøver?

Skal der centrale prøver til at opnå anerkendelse af faget/dansk blandt

- skolebestyrere
- forældre
- elever
- samfundet

Skal der centrale prøver til at elever kommer ud af skolen og kan

- studere og arbejde i det øvrige Norden
- få et sommerjob gennem Nordjobb
- nyde kultur sammen med indfødte

Skal vi til at anmode om eksamination i

- lytteforståelse
- læseforståelse

Undersøgelser af dansk i Island i korte træk

Brynhildur Anna Ragnarsdóttir og Hafdís Ingvarsdóttir, 2007:

- *Vel forstår man dansk* — En undersøgelse af lytte- og læseforståelse blandt islandske elever i grundskolens 6. klasse.

Brynhildur Anna Ragnarsdóttir, Hafdís Ingvarsdóttir, Auður Torfadóttir:

- *Aktiviteter, arbejds- organisationsformer*. Et forskningsrapport om begynderundervisningen i dansk iden islandske grundskole.

Guðrún Tinna Ólafsdóttir, 2010:

Kan du lide dansk? En undersøgelse af unge islændinges holdning til danskfaget i folkeskolen.

Þórhildur Oddsdóttir og Brynhildur Anna Ragnarsdóttir et al - ongoing:

- *Dansk – 1- 2- 3*. Et forskningsprojekt i samarbejde med Færøer, Grønland og Aarhus universitet, København.

Hvor langt rækker receptive kundskaber?

Lytte: Billedstøtte. Rigtige svar: 81,4%

- Tre kompetenceniveauer
 - hver med 5 korte samtaler
 - eleverne skulle krydse af (det rigtige)
 - danne par af (billede og hv.sp)
 - tegne linjer (placere ting på et billede)
 - efterkomme en anvisning mens de lyttede

- Emne, ordforråd
 - almindelige ord, enkle sætninger om dem selv, familien og nærmiljøet.
 - rolig tale, gentagelser
- Svært at forstå:
 - Sæt lampen **mellem** drengen og måtten
 - nu skal du sætte klokken ved siden af **hunden**
 - sæt sokken **under** stolen

Nemt at forstå:

- at lytte til musik
- at elske min hund
- ride på en hest,
- damen i den blå bil synger

Svært at få fat i:

- fik chokoladekage
vs. fik chokolade til kagen
- cykelen
- høj mand

Læse

- Danne par af sætning og ét af tre billeder.
Aktiviteter, personer, folk, placering i tid og rum.
- Vælge R/F påstand i forhold til et billede.
Aktiviteter, placering, beskrivelser, brugsting, farver, folk.
- Vælge R/F påstand i forhold til en kort tekst.
Aktiviteter, bevægelse, beskrivelser, brugsting, følelser, folk og tid.
- **Gennemsnit: 74,4%.**

Vigtigt:

- bevidsthedsgørelse blandt elever om den viden de har
- hvor gennemsigtigt/transparent dansk er i forhold til islandsk.

Dansk-islandsk ordforråd

Kerneord i dansk (Hanne Ruus)
- tilsvarende ordforråd i islandsk

Har det centrale ordforråd i dansk tilsvarende ord i islandsk?

- på overfladen – af udseende
- i betydning
- i frekvens
- fælles oprindelse – forskellig betydning

Udgangspunkt

Danske kerneord

- Fundet efter en metode som er udviklet af Hanne Ruus
- Metoden kan bruges til at finde centrale dele af den leksikalske norm i et sprog
- Afprøvet på sproget dansk

Antal kerneord 1.117

Kerneord fordelt på 15 ordklasser / grupper

- Sustantiver 394
- Verber 224
- Adjektiver 186
- Adverbier 109
- Interjektioner 6
- Præpositioner 31
- Numeraler 31
- Pronominer 28
- Konjunktioner 24
- Stednavne 11

Personnavne, forkortelser, broknavne, kerneord uden ordklasse,
udenlandske kerneord

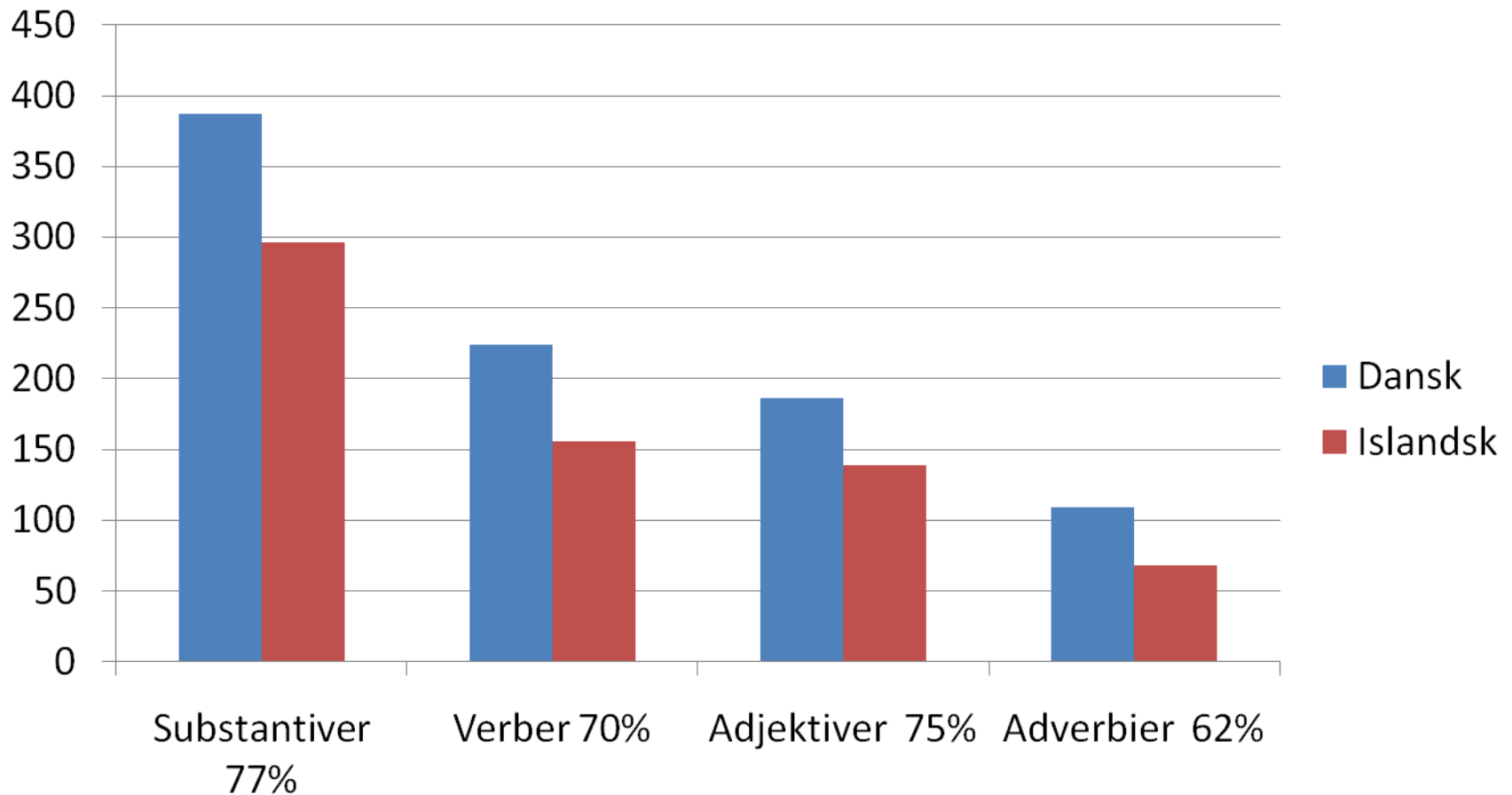
Metode

Hver ordklasse kerneord i excel

- For hvert dansk ord
 - Findes der tilsvarende islandsk ord?
 - Er det af samme betydning, delvis eller slet ikke?
 - Frekvens / rang for alle islandske ord (ÍOT)
 - Frekvens / rang for alle danske ord (DFO)

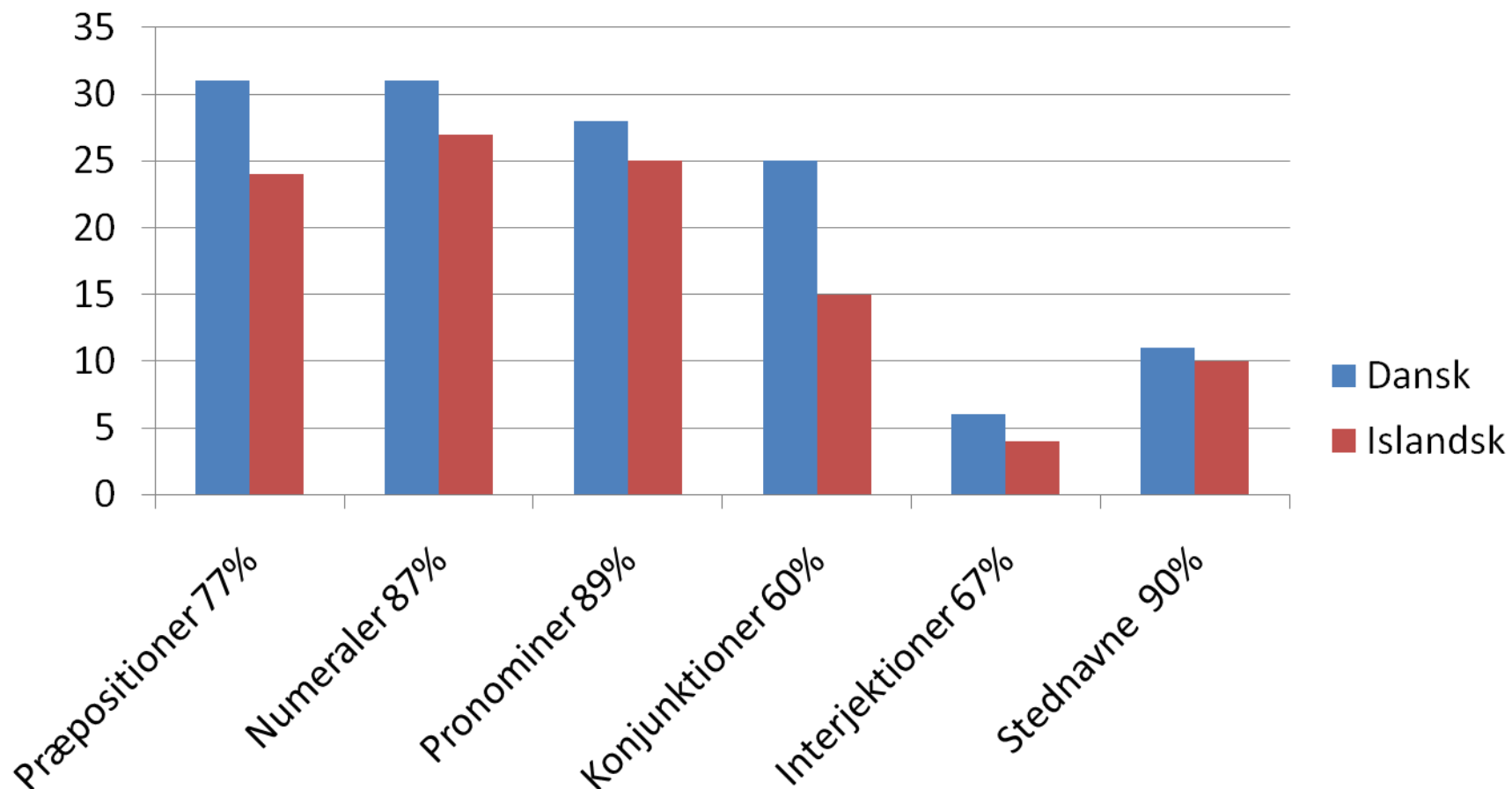

Dansk – islandsk ordklasse 1-4

Dansk – islandsk ordklasse 5-10

Cognater: ord som er ens og har den samme betydning - og bruges i de flestes hverdag

bil	kat	gå	firkantet
bog	marmelade	køre	glad
brev	mor	læse	grøn
bror	mælk	løbe	let
brød	ost	skrive	ny
far	sko	sove	rød
gade	smør	vaske	tung
hund	søster	vinde	ung
kaffe	te	æde	

familieforhold

onkel

tante

fættar

kusine

nevø

niece

frændi

frænka (paraply-ord)

smart

pizza

tjatte

telefon

pita

spjalla

computer

kebab

app

altan

radio

balkon

tv

hej/hi/hæ

fjernsyn

hallo

musik

Eksempler på forskellig betydning

Dansk	Islandsk - form	Islandsk - betydning
Ben	Bein	Knogler, ben (birkibeinar, sitja flötum beinum)
Seng	Sæng	Dyne, seng (sænga, liggja á sæng, leiða til sængur)
Rum	Rúm	Seng, rum (í tíma og rúmi, á rúmsjó, rúm fyrir alla)
Tak	Takk / þökk/tak (?)	Tak, tag/greb/ha fat i
Blød / lægge i blød	Blauður / blautur	Fej / våd, drikfældig
Bruge	Brúka	bruge